ДӘРІС 7. ЭКСКУРСИЯЛЫҚ ІСТЕГІ ҚОЛДАНБАЛЫ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТТАРЫ

Дәріс білім алушыларға экскурсиялық істегі қолданбалы зерттеулердің негізгі мақсаттарын түсіндіреді.

Дәріскер: т.ғ.к., доцент Қ.Б. Баудиярова

Дәрістің мақсаты:

Музейдегі қолданбалы зерттеулерді пайдалану арқылы білім алушыларға маңызды ақпарат беру, экскурсия жүргізу барысында логикалық ойлаудың маңызын түсіндіру және экскурсия материалын жүйелі әрі дәлелді жеткізу тәсілдерін үйрету.

Дәріс жоспары

1. Логикалық пайымдаулардың міндеттері – экскурсия барысында ақпаратты дұрыс түсіндіру, нысандардың ерекшеліктерін анықтау және олардың өзара байланысын көрсету үшін қолданылатын ойлау тәсілдері.
2. Экскурсия эффектілігін арттырудағы логиканың рөлі – экскурсия мәтінін жүйелі құруға, фактілерді дәлелді жеткізуге және экскурсанттардың ақпаратты жақсы түсінуіне мүмкіндік береді.
3. Экскурсия жүргізуші сүйенетін логикалық заңдылықтар – экскурсия кезінде ақпараттың дәл, түсінікті және бірізді берілуін қамтамасыз ететін негізгі ойлау заңдары.

Логика ұғымы

Логика – ойлау, оның формалары мен заңдылықтары туралы ғылым болып табылады. Зерттеушілердің пікірінше, логика дәлелдеу мен теріске шығарудың белгілі бір әдіс-тәсілдері қарастырылатын ғылыми теориялар жиынтығын құрайды. Логиканың негізгі мақсаты – танымның ақиқаттылығын анықтау және танымдық тәсілдер мен әдістердің дұрыс жүйесін қалыптастыру.

Кейбір мамандардың пайымдауынша, логика ұғымы объективті дүниенің және шындықтың даму заңдылықтарын бейнелеу мағынасында да қолданылады. Кең мағынада логика тек ойлаудың ғана емес, сонымен бірге болмыстың байланыстарын да көрсетеді. Осы тұрғыдан алғанда ол онтологиямен тығыз байланысты. Ойлау мен таным өзара қатар жүретіндіктен, логика таным теориясымен де байланысты болып келеді.

Логика философияның негізгі бөліктерінің бірі болып саналады. Себебі философия оймен басталып, оймен жалғасады. Сондықтан логиканы кейде «ойлау туралы ойлау» деп те анықтайды. Логика адам ойының логикалық формаларын, ақиқатқа жету жолдарын және оны қалыптастыратын заңдар мен шарттарды зерттейтін ғылым болып табылады.

ЭКСКУРСИЯДАҒЫ ЛОГИКАНЫҢ МАҢЫЗЫ

- Материалды дәлелді жеткізу: экскурсиялық ақпарат логикалық құрылымға сүйеніп ұсынылады, бұл білім алушылардың ақпаратты қабылдауын және түсінуін қамтамасыз етеді.
- Тарихи фактілерді логикалық жүйеде түсіндіру: тарихи оқиғалар мен үлгілер арасындағы себеп-салдар байланыстары анықталып, экскурсия мазмұны когнитивті тұрғыдан бірізділікке ие болады.
- Экскурсия құрылымын қалыптастыру: экскурсия тақырыпшалары мен кезеңдері логикалық сызба бойынша ұйымдастырылып, композициялық тұтастық қамтамасыз етіледі.
- Көрсетілім мен әңгіме арасындағы байланыс: экскурсия барысында экспонаттар мен сөзбаян арасындағы логикалық байланыстар сақтау арқылы тыңдаушылардың назарын тұрақты ұстап, материалды есте сақтау тиімділігі артады.

Экскурсия жүргізуші сүйенетін логикалық заңдар

Экскурсия жүргізуші өз қызметінде келесі негізгі логикалық заңдарға сүйенеді:

1. Белгілілік заңы: әрбір тұжырым немесе ақпарат нақты және анық болуы тиіс, бұлыңғыр немесе түсініксіз мәліметтерден аулақ болу қажет.
2. Қайшылықсыздық заңы: бір тақырыпқа қатысты айтылған мәліметтер бір-біріне қайшы келмеуі керек; ақпарат ішкі үйлесімділікте ұсынылады.
3. Бірін-бірі алмастыру заңы: ұқсас немесе эквивалентті тұжырымдар бір-бірімен алмастырылып қолданылуы мүмкін, бұл ақпаратты жүйелі жеткізуге мүмкіндік береді.
4. Негіздемелік заңы: әрбір тұжырым немесе факт нақты дәлелдермен негізделіп берілуі тиіс, тексерілмеген ақпаратқа сүйенбеу қажет.

Бұл заңдар экскурсия барысында материалды жүйелі, логикалық тұрғыдан құрылымды жеткізуге, сондай-ақ көрермендердің ақпаратты дұрыс қабылдауын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Логикалық өтулер

Логикалық өтулер – экскурсия барысында бір тақырыптан екіншісіне жүйелі түрде ауысуды қамтамасыз ететін әдіс.

Логикалық өтудің негізгі маңызы келесі аспектілерде көрінеді:

1. Әңгіменің тұтастығын сақтау. Тақырыптар арасындағы байланыс үздіксіздікпен ұсынылып, экскурсия мазмұны когнитивтік тұрғыдан бірізді болады.
2. Ақпаратты қабылдауды жеңілдету. Логикалық өту тыңдаушыларға материалды түсініп, есте сақтауды жеңілдетеді.
3. Экскурсанттардың қызығушылығын арттыру. Тақырыптар арасындағы логикалық сабақтастық экскурсияны динамикалық және қызықты етеді, тыңдаушылардың назарын тұрақты ұстайды.

Логикалық өтулер экскурсиялық ақпаратты жүйелі түрде жеткізуге, тақырыптар арасындағы байланыстарды сақтауға және экскурсияның сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Логикалық пайымдаулар

Логикалық пайымдаулар

Экскурсия барысында логикалық пайымдаулар экскурсия жүргізушіге нысандарды басқа заттардан ажыратуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, олар нысанның бөліктерін талдауға, әрбір элементтің ерекшелігін анықтауға және нысан мен оның элементтерінің арасындағы байланыстарды түсіндіруге қызмет етеді. Логикалық пайымдаулардың қолданылуы экскурсиялық материалды жүйелі және құрылымды түрде ұсынуға мүмкіндік беріп, тыңдаушылардың ақпаратты қабылдауын жеңілдетеді және экспонаттардың мазмұнын толық түсінуге септігін тигізеді.

Музей қорларын жинақтау

Музей қорлары әртүрлі көздерден жинақталады, олардың ішінде жеке адамдар, ұйымдар және арнайы ұйымдастырылған экспедициялар бар. Кез келген музейлік зат арнайы қабылдау актісі арқылы тіркеледі, бұл құжат материалдың түпнұсқалығын және заңдылықпен қабылданғанын растайды. Қабылдау актісінде заттың саны, сапасы, шыққан жері, тарихы, иесі және басқа да маңызды деректер көрсетіледі. Музей қызметкерлері бұл ақпаратты тексеріп, экспонатты қорға алу немесе қайтару туралы шешім қабылдайды. Осылайша, музей қорын жинақтау процесі ғылыми негізделген іріктеу, заңдық рәсімдер және жүйелі тіркеу арқылы жүзеге асады, бұл музейлік материалдардың ғылыми құндылығын сақтау мен олардың әрі қарай зерттелуіне мүмкіндік береді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Логика экскурсия жүргізудің маңызды ғылыми-құралдық компоненті болып табылады. Ол экскурсиялық материалды жүйелі және түсінікті түрде жеткізуге мүмкіндік береді, тақырыптардың арасындағы байланыстарды сақтайды және тыңдаушылардың ақпаратты қабылдауын жеңілдетеді. Сонымен қатар, музейдегі зерттеулер ғылыми әдістерге негізделіп жүргізіледі, бұл экспонаттарды іріктеу, тіркеу және сақтау процесінде олардың ғылыми құндылығын қамтамасыз етеді. Экскурсия жүргізушінің логикалық құрылымы мен пайымдаулары музей қызметінің тиімділігін арттыруға және білім алушыларға ұсынылатын ақпараттың сапасын жоғарылатуға септігін тигізеді.

Бақылау сұрақтары:

1. Ойлаудың негізгі заңдылықтарын айтыңыз.
2. Логиканың заңдары мен талаптарын жіктеңіз.
3. Логикалық өтулерді сипаттаңыз.
4. Логикалық пайымдаулардың міндеттері неде?
5. Экскурсия эффектілігін арттырудағы логика рөлін бағалаңыз.

Ұсынылатын әдебиеттер:

1. Основы музееведения. Отв. Ред. Э.А. Шулепова М., 2005
2. Мескон М.Х., Альберт М. Хедоури. Основы менеджмента. М., 1993.
3. Дькова Р.А. Основы экскурсоведения. –М.:1985.–255 с.
4. Белугина Г.К. Экскурсоведение. –Иваново, 2005. –21 с.
5. Емельянов Б.В. Экскурсоведение. Учебное пособие. –М., 2002.
6. Тайман С. Қазақстанда мұражай ісінің даму тәжірибелері және проблемалары (1946-1970 жж.): тар. ғыл. канд. дисс... – Қарағанды, 1999. – 158 б.